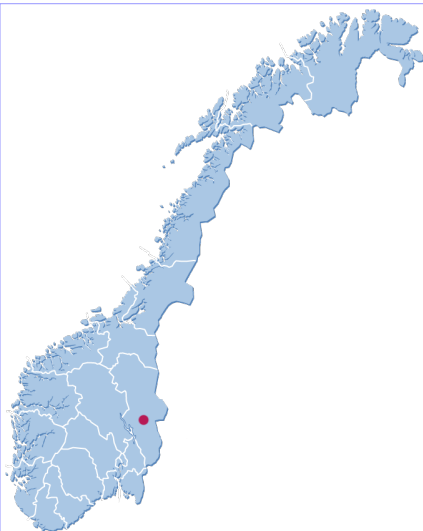

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Hedmark
Kommune:	427/Elverum
Opprinnelig funksjon:	Sanatorium
Nåværende funksjon:	Hybler m.m.
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	21

Situasjonskart for Heimen, Elverum.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
9900501	210517 Heimen	1906	Verneklasse 1, fredning		153961824	30/102
9902662	210518 Uthus Heimen	1906	Verneklasse 1, fredning		153961832	30/102

Vern kompleks

Formål:	Formålet er å bevare den tidligere tuberkuloseinstitusjonen Heimen som et særpregt eksempel på de mange mindre tuberkulosehjem som vokste frem ved århundreskiftet. Vernet skal sikre hovedbygning, uthus og tilhørende uteområde.
Begrunnelse:	Heimen er et representativt, og eksteriørmessig relativt godt bevart eksempel på de mange middels store tuberkulosehjem som vokste frem etter tuberkuloseloven år 1900, men som fikk andre funksjoner etter tuberkulosens tilbakegang etter krigen. Anlegget er særpregt ved grunnplanen som i et lite format synes å imitere en del av de større sanatoriene med sine vinkelstilte fløyer mot syd.
Omfang:	Vernet omfatter de to opprinnelige bygningenes eksteriør samt uteområde.

Beskrivelse kulturmiljø

Bakgrunn

Det ble opprettet et epidemisykehus på Elverum i 1891. Dette anlegget ligger på Sandbakken litt nord for sentrum. Bygningene er godt bevart og dette anlegget representerer også et helsehistorisk svært verdifullt kulturmiljø. Hovedsykehuset på Elverum ble opprettet i 1927 og senere utbygget i flere etapper.

Det kommunale sygehjem, senere kalt Heimen, var oppført etter et initiativ fra kommunelegen Tage Petterson i 1904, og ble innviet 29. september 1906. Anlegget var plassert på en furumo like ved dagens hovedsykehus, og skulle ta seg av de tuberkuloserammede i Søndre Østerdalen distrikt. Som tuberkulosehjem var det av standard størrelse og hadde i 1930 16 plasser, i 1940 18 plasser. Arkitekt var Jørgen Haslef Berner (1873-1955), bror til den mer kjente Carl Berner. Han gir inntrykk av å ha hentet inspirasjon fra de langt større mursanatoriene da han lot en nokså beskjeden toetasjes trebygning få en grunnplan med vinkelstilte fløyer som dannet et beskyttet og sydvendt uterom, omgitt av et spilestakitt. Langs hele sydfasadens førsteetasje var det en bred veranda som trolig var ment for kuring i frisk luft. Ifølge enkelte opplysninger skal det også ha vært kurhaller (2-3 glassbur) bak bygningen (evt kan eksisterende uthusbygning ha vært en del av dette). Som de fleste tuberkuloseinstitusjoner var også denne omgitt av en park med spaserstier. På fotografier fra innvielsen gir anlegget et særpregt og asketisk inntrykk med den lyse bygningen omgitt av spilestakitt og spredte furutrær.

Heimen ble i 1946 kjøpt av Hedmark fylkeskommune for 40 000,- med formål å benytte som bolig for sykehusets personale, og senere for sykepleierskolens elever. Dette er beslektet med dagens bruk som oppgis å være overnatting for leger og nærstående til pasienter på sykehuset. På begynnelsen av 1980-tallet var imidlertid bygningene planlagt revet, noe kommunen motsatte seg. Den ble da overtatt av kommunen i 1983 som i sin tur overdro bygningen til Elverum Røde kors. Heimen har senere vært benyttet til flyktningebolig en kortere tid, og i lenger tid til barnehage. Ved sykehusreformen ble Heimen gjenkjøpt av sykehuset.

Dagens situasjon

Anlegget ligger i dag i utkanten av et boligområde, og sykehuset med veier og sekundærarealer har i senere kommet nærmere. Tomta er også så vidt vites blitt noe beskåret i for- og bakkant. Det som er igjen av den eldre institusjonen i dag, er hovedbygningen og en uthusbygning. Originalstakittet rundt eiendommen er borte, men er delvis erstattet av en hekk. Den opprinnelige gruseten veien frem til hageinngangen er også forsvunnet. Dagens beplantninger (særlig en hekk) bryter med det opprinnelige parkpreget, men noen klynger med furutrær bidrar til å formidle et inntrykk nokså nært den opprinnelige åpenheten rundt bygget.

Eiendomshistorikk

1904: Kommunelegen Tage Petterson tar initiativ til en Helseheim for tuberkuløse.
1905: Arkitekt Jørgen Haslef Berner et anlegg som blir godkjent av kommunen.
1906: Anlegget ble innviet 29. september 1906, senere komplettert med små kuringsbygg.
1946: I bruk frem til 1946, da overtatt av Elverum sykehus som bolig for pleiepersonale.
1982: Fylkesbyggesjefen anbefaler riving, anbefales av sykehusdirektøren og vedtas i styret.
1983: Kommunen overtar bygningen, men overdrar den til Røde kors i Elverum.
1984-2000: Varierende funksjoner: Røde kors, flyktningebolig, barnepark
2001: Gjenkjøpt av sykehuset, beregnet brukt til møterom og overnatting.
2006: Heimen er 100 år.

Verneverdige bygg

Byggnr: 9900501
GAB nr: 153961824
Navn: 210517 Heimen
Oppført: 1906

Byggnr: 9902662
GAB nr: 153961832
Navn: 210518 Uthus
Heimen
Oppført: 1906

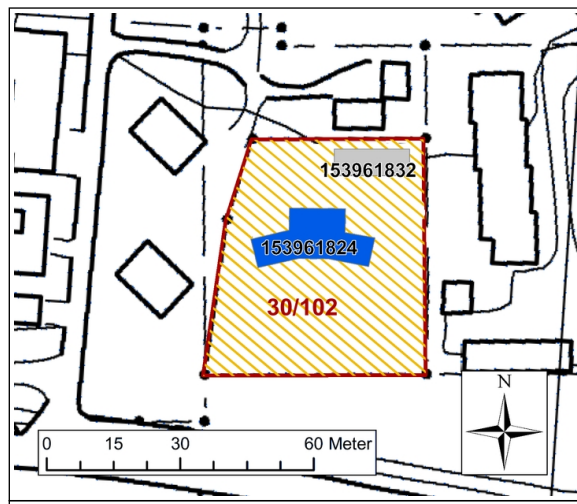
Heimen øverst til venstre. Foto: Sykehuset Innlandet.

Heimen fra begynnelsen av 1900-tallet. Foto: Elverum sykehus.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	HØ Sykehuset Innlandet HF
GAB nr:	153961824
Gnr/bnr:	30/102
Oppført:	1906
Byggherre:	Elverum kommune.
Arkitekt:	Jørgen Haslef Berner
Opprinnelig funksjon:	Helse/pleie
Nåværende funksjon:	Funksjon uspesifisert
Bygningsart:	Sykehus
Regulering:	Regulert: "Reguleringsplan nr. 2 fra 1924" er lite dekkende; i kommuneplanens arealdel, delplan for Elverum byområde er eiendommen vist som boligareal.
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Heimen er oppført i to fulle etasjer, med kjeller i full høyde, men uten nyttbart loft. Grunnplanen består av et utskytende mangeformet midtparti og to skråstilte slanke fløyer, i disse var sovesalene. Konstruksjonen er reisverk, 3 pløyd plank, med liggende høvlet og profilert panel i 1. etasje og stående ditto i 2., gurtgesims mellom etasjene. Fløyene har enkle saltak, noe trukket ned over en lav 2. etasje på langsidene, mens midtpartiet mot syd, trukket frem som en risalitt, avsluttes med en gavlspiss, mot nord danner denne delen et bredere gavlparti. Taket er tekket med sementstein (opprinnelig røde, enkeltkrums takpanner) og har to symmetrisk plasserte piper kledd med blikk. Kjellermuren består av malt hugget stein, og midt på sydfasaden er det en hagetrapp. Opprinnelig var det en bred lufteranda langs hele denne fasaden. De to inngangene ligger i de indre hjørnene på nordsiden, og opprinnelig kan dette ha vært separate manns- og kvinneinnganger. Hovedvindustypen har vært et krysspøstvindu, men med en litt særegen og varierende sprosseinndeling i de øvre rammene, vinduene i 2. etasje fremtrer til dels som rene toramsvinduer. En del av originalvinduene er bevart, mens noen er utskiftet uten at det er tatt hensyn til forskjellene i sprosseinndeling. De ytre dørene er av nyere dato. På nordsiden er det to mindre tilbygg, det ene med veranda på toppen. Interiøret er kraftig endret, bl.a. er noen av sovesalene delt opp. Det er lite opprinnelig utstyr å se, men unntak for en del eldre dører. Elektriske ovner har erstattet det opprinnelige, sentralfyrte radiatoranlegget, i bruk til 1979.

Sammendrag bygningshistorie

Hovedbygningen sto ferdig i 1906, og ble benyttet som tuberkuloseinstitusjon omtrent til krigens slutt. I 1946 ble den innkjøpt til bolig for sykehusets personale (og senere for sykepleierskolens elever) av Hedmark fylkeskommune for 40 000,-. Hovedbygningen har hatt to omfattende reparasjoner, den første i 1958, den andre i 1983. Sistnevnte skjedde etter at kommunen hadde overtatt Heimen etter en planlagt riving i 1982, og overdradd eiendommen til Røde kors. Bygningen har også fått tre små tilbygg, to på nordsiden knyttet til inngangspartiene, og ett på sydsiden som utvendig inngang til kjelleren.

Vern

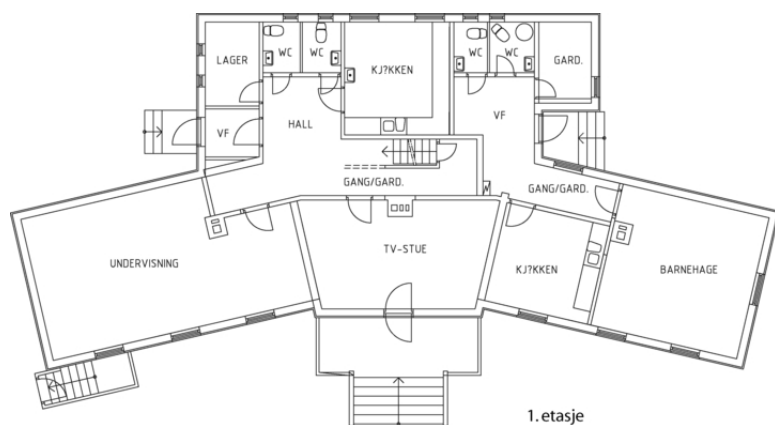
Formål:	Formålet med fredningen er å bevare hovedbygningen som det sentrale elementet i den tidligere tuberkuloseinstitusjonen Heimen. Vernet skal sikre bygningens opprinnelige arkitektur, fasadeløsninger, gjenværende opprinnelig materialbruk og vinduer.
Begrunnelse:	Hovedbygningen er et godt bevart, og helsehistorisk verdifullt, eksempel på et mindre tuberkulosehjem fra begynnelsen av 1900-tallet. Av særlig betydning er den karakteristiske grunnplanen som synes inspirert av de store sanatoriene, men det er også grunn til å fremheve bygningens generelle, jugendinspirerte arkitektoniske kvaliteter. Til tross for en del nyere bebyggelse i området oppleves fortsatt den opprinnelige sammenhengen med hage og åpen furumo omkring bygningen.
Omfang:	Vernet omfatter bygningens eksteriør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

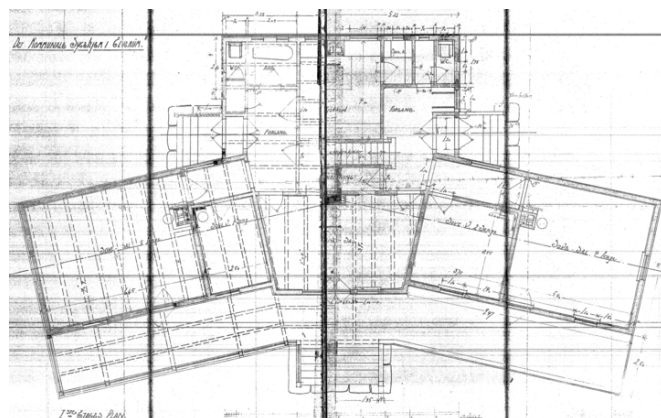
Heimen sett fra sør. Foto: Solvår Nor Øien.

Heimen sett fra nord-nordvest. Foto: Solvår Nor Øien.

Plantegning 1. etasje.

Original plantegning 1. etasje.

Heimen fra sørvest. Foto: Knut Martinsen.

Foto: Elverum sykehus.

Heimen sett fra vest. Foto: Solvår Nor Øien.

Gavlvegg fra vest. Foto: Solvår Nor Øien.

BYGNING 9900501 210517 Heimen

Kompleks 9900035 2105 Elverum

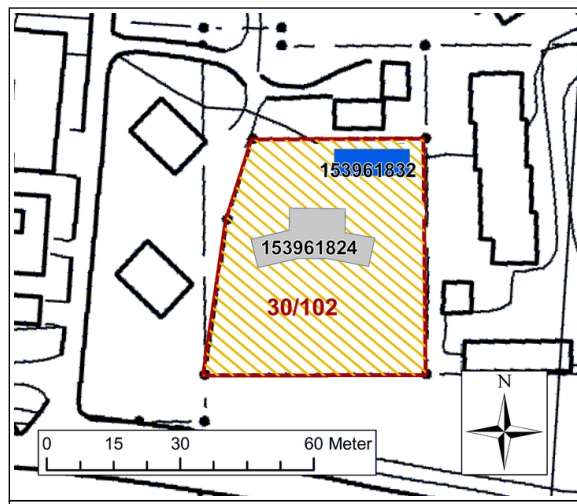
Heimen sett fra nord. Foto: Solvår Nor Øien.

Gavlvegg mot øst. Foto: Solvår Nor Øien.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	HØ Sykehuset Innlandet HF
GAB nr:	153961832
Gnr/bnr:	30/102
Oppført:	1906
Byggherre:	
Arkitekt:	Trolig Jørgen Haslef Berner
Opprinnelig funksjon:	Helse/pleie
Nåværende funksjon:	Funksjon uspesifisert
Bygningsart:	Sykehus
Regulering:	Ikke registrert: null
Vernestatus:	

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Uthuset på Heimen er en enetasjes trebygning, ca 3 x 8 m, plassert parallelt med hovedbygningen, men forskjøvet mot øst. Konstruksjonen er enkelt bindingsverk, kledt med liggende høvlet panel på utsiden. Huset har et relativt utstikkende saltak, nå tekket med antatt nyere platemateriale. I vest er det satt inn et par garasjedører, kledt med panel og malt i husets farge. Et viktig dekorativt element er de fire dørene på forsiden hvorav tre er innadslående (med ett unntak) og fremtrer som nisjer i fasaden. Interiøret har ingen spesiell verdi.

Sammendrag bygningshistorie

Uthuset stod ferdig i 1906. Trolig er dette samme bygning som er inntegnet midt bak hovedbygningen på opprinnelig plantegning, men som på et foto fra innvielsen i 1906 er vist i nåværende posisjon. Det antas at dette da var et såkalt kuringspaviljong hvor pasientene lå utendørs for å få frisk og sol, langsiden mot syd var da mer eller mindre helt åpen. Andre kilder oppgir at det skal ha vært flere glassbur til samme formål lenger opp i lia. I etterkrigstiden har bygningen vært brukt til bod og garasje.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare uthuset som en viktig del av den tidligere tuberkuloseinstitusjonen Heimen. Vernet skal sikre bygningens volum, fasadeløsning, og gjenværende opprinnelige eller eldre bygningsdeler.
Begrunnelse:	Uthuset er helsehistorisk verdifullt som eksempel på sekundærbygg ved institusjonen, trolig som (nå delvis ombygget) eksempel på kuringspaviljongene på et mindre tuberkulosehjem fra begynnelsen av 1900-tallet. Bygningen har også miljøverdi i sammenheng med hovedbygningen.
Omfang:	Vernet omfatter bygningens eksteriør.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

210518 Uthus Heimen Foto: Knut Martinsen